

TEKST 95: Leontius af Damaskus: Erindringer om St. Stephanos af Mar Sabas, slutningen af 700-tallet

St. Stephanos Sabaitos (725–794) var munk ved klostret Mar Sabas (Mar Saba) i Palæstina. Stephanos tilbragte en stor del af sit liv i klostret og ørkenen. Efter Stephanos' død forfattede en af hans disciple, Leontius af Damaskus, omkr. år 800 en biografi om ham. Biografien priser Stephanos som en hellig mand og indeholder en række episoder fra Stephanos liv, hans lære og mirakler samt gengivelser af andre munkes fortællinger og oplevelser fra samme tid. Trods et til tider noget legendarisk præg giver Leontius et indblik i munkenes (og andre kristnes) situation i forhold til de muslimske magthavere og de omkringboende beduiner. Herunder et udvalgt af Leontius' biografi:

[I en fortælling hører vi om de muslimske myndigheders arrestation af Jerusalems patriark, Elias]. Den hellige Mar Stephanos¹ og Fader Christopher elskede Fader Elias, den rene patriark i Jerusalem, meget højt. Han gengældte i høj grad deres kærlighed. Den velsignede Fader Elias, patriarken, blev fordømt af arabernes store emir, som meget strengt tilkaldte ham til al-'Askar.² Der fængslede han ham, og lagde ham i lænker og behandlede ham hårdt. Patriarken led i fængslet i lang tid. [...]

Derfor gik han [Fader Christopher] til den dydige ældste, Mar Stephanos, og spurgte ham: "Re-
ne fader, det påhviler os begge at drage til al-'Askar af hensyn til vor hellige fader, patriarken.
For du ved godt, hvor meget han elsker os. I modgang kender man sine venner. Idet du kender
og bevarer kærlighedens lov, påhviler det dig i højere grad end os at være mere nidkær med
hensyn til dette, og at opfordre andre til at gøre det samme. Hvis vi ikke er i stand til at få ham
løsladt fra fængslet, vil vi uden tvivl i det mindste kunne trøste ham med vores besøg." Den
ældste [Stephanos] svarede: "I sandhed er det rigtige for os at have barmhjertighed med og
hjælpe vor fader, patriarken; at stræbe på hans vegne med al vores magt og al vor sjæl. Selv til
det punkt, hvor vi udgyder vores blod. Men vi kan ikke drage til Bagdad. Lad mig fortælle dig
hvorfor. Hvis vi drager af sted og går forbøn hos højtstående for vor fader, patriarken, så har vi
ingen fri adgang til dem.³ Af denne grund, min bror, adlyd mig. Kom med os og lad os praktisere
et liv i ro i ørkenen og i vores klostre. Med nattegudstjenester og faste lad os gå i forbøn for
ham hos frelseren, Herren over alt, Jesus Kristus, som alene har evig magt. Lad os bede om
hjælp fra de hellige fædre, da de har fri adgang til ham [Kristus]. Hvis vi gør dette, har jeg tro på
Gud, at vi skal overvinde Guds fjender og at vi skal se vores patriark befriet fra sine lænker og
sit fængsel, idet han kommer tilbage til os i glæde og med godt helbred. Vi bør ikke ved at gå til
tyranniske og uretfærdige myndigheder, hos hvem vi ingen fri adgang har, underkaste os tungt
slid, hvor det ikke gør nogen gavn, mens vi vender os fra Gud, som er godgørende og barmhjer-
tig. [...]

¹ Mar: "Mar" betyder på syrisk "min herre" og er en titel, der gives til bl.a. alle helgener.

² Al-'Askar: Bagdad

³ Ingen fri adgang til dem: dvs. "vi kan ikke påvirke dem". Senere i teksten forklarer Stephanos, at en munk kun har fri adgang til Kristus, der derimod kan påvirke magthavernes hjerter

[I en anden fortælling hører vi om munken Theodegetus, der vandrede igennem ørkenen for at møde Stephanos. Han fortalte Leontius, at han under sin vandring i ødemarken så tre nonner (eller kvindelige eneboere – to yngre og en ældre), der blev overfaldet af beduiner. Theodegetus beretter:] "De blev opdaget af nogle beduiner, der græssede deres geder på disse steder. Beduinerne skyndte sig op bag dem som hunde, og idet de gøende jagtede deres bytte, indgød de med deres trusler og truende adfærd frygt hjerterne på disse Kristi forstandige får. Det var deres håb, at kvindernes frygt ville få dem til at standse op, og at de ville være for svage til at løbe, og at de dermed ville falde i deres beskidte hænder. Men Guds forsyns kraft, som ikke kan beskrives, overvandt beduinerne og indgød i dem en fantastisk frygt, der hævnede sig på dem.

- 5 Den [Guds forsyns kraft] fik de unge piger til at løbe hurtigere end hjorte og gazeller, mens den tillod deres rene moder⁴ at falde i hænderne på beduinerne af grunde, der overgår ros, så den på vidunderlig vis kunne hævne sig på dem [beduinerne]. Hvilket stort mirakel! Hvilken lamslående forbløffelse! [...] Jeg gyser, idet jeg husker de frygtelige begivenheder i denne tid. Da beduinerne havde fået fat i den hellige gamle kvinde, greb en af dem hendes rene hår, idet han
- 15 ønskede at besudle hendes kyske krop. Han blev rasende på hende. Gøende som en hund slæbte og trak han hende rundt og skubbede hende. Da hun så, at han mente det, fyldte hun sin hellige mund med et åndedrag og blæste ham i hans ansigt. Denne handling tog hans syn og gjorde hans lemmer slappe og hans styrke svag, så han var ude af stand til at bevæge sig. Han lå bare og mumlede for sig selv, helt frataget sine sanser. På dette tidspunkt løsrev hun sig fra sin
- 20 kvindelige svaghed og løb bort, skyndte sig at indhente sine rene døtre og flygtede ud af hænderne på dette fornødrede menneske."

[Leontius havde en tante, der med en tjenerinde var draget til Jerusalem for at bede. Her blev tanten alvorligt syg, og tilkaldte derfor sin nevø, og sagde til ham:] "Jeg har hørt, min søn, at sultanen i dette land er en tyran, der inddrager og plyndrer andres ejendom, specielt de syges og pilgrimenes, og mod enhver, mod hvem han kan finde et påskud. Jeg har hørt, at for kun et par dage siden døde en pilgrim i huset hos en vis kristen her. Selvom han havde mange arvinger, var ingen til stede på det tidspunkt. Med det som påskud beslaglagde sultanen alt, hvad den afdøde ejede. Men deres ondskab, tyranni og begærlighed stoppede ikke med dette, men de gik videre til at plyndre den kristne mand, hos hvem den afdøde havde boet. De gjorde dette med frækhed og skamløshed – og oven i det hele smed de ham i fængsel og lagde hans fødder i lænker. Du ved, at jeg er alene i denne by uden mine slægtninge. Jeg har ingen arvinger her, hvis Gud under denne sygdom skulle tage mig til sig, idet han lægger beslag på min elendige sjæl. De eneste grunde til, at jeg er ked af det, er på grund af denne stakkels tjenestepige, for jeg frygter, at hun vil blive fejlagtigt beslaglagt, fordi hun tjente og ledsagede mig – og også på grund af disse kristne, hos hvem jeg opholder mig. Derfor beder jeg dig, min søn, at bringe mig nogle muslimer, nogle, der er fornemme og ærlige, så jeg kan bevidne, at jeg ikke har noget her med mig overhovedet, og at denne pige er fri og uden herrerinde." [...]

- 40 [Mod slutningen af sit liv fortæller Stephanos om et syn, han har haft, hvori han i himlen har set en af sine disciple, Theoctistus. Hertil bemærker Leontius:] På denne måde fortalte den rene ældste [Stephanos] om sit syn, hvortil hans discipel [Theoctistus] blev fundet værdig. Alt vidner

⁴ Den ældre af kvinderne

om, at det var sandt – ikke kun grundet denne discipels dydige og rene livsførelse, men også fordi hans død og bortgang fra denne verden fandt sted ved martyriets dåb, der ikke tillader nogen skamlet, for han var en af de hellige fædre, der blev gjort til martyrer, dræbt af beduinerne i dette vor faders, den store Mar Sabas, kloster.⁵ Hvad der hændte dem og deres martyrium er nedskrevet af den fremragende og dydige vismand Fader Stephanos, søn af Mansur fra Damaskus.

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

10 Her efter J.C. Lamoreaux (overs.): *The Life of Stephen of Mar Sabas*, Leuven (1999) s.37f., 78f, 100f., 125f.

⁵ I år 797 blev Mar Saba-klostret angrebet af beduiner, der dræbte 20 munke, se også tekst 96 og 97